

בו כך בלא חיבור הרי הוכן לטלטול⁸⁰.

שעון קיר או תמונה - ולכן יש מחמירין אפי' בשעון

לטלטול, א"כ גם ידיות אלו שמשמש בהם ללא מסמר, אך כיון דמשמש בהם רק אגב קרקע במקומן אפשר דלא הוכנו לטלטול, ועוד דאפשר דגם אין תורת כלי עליהן לטלטול, שהרי ראויים לשימוש רק במחובר, ובטלן אגב הבית, ומה לי אם מתחבר במסמר או לאו, אטו לבנין אנו צריכין, רק להכנה לשם כלי, וכיון ששימושן במחובר אגב הבית אפשר דאף אין תורת כלי עליהן, וצ"ע, [ואף שמשמש בהם ללא מסמר, זהו כדי שיוכל ליטלו מדלת לדלת, והרי גם דלת שע"ג ציר ניטלת בנקל וראויה להעביר מדלת לדלת, אבל עיקר תשמישה במחובר א"כ אפשר דאין תורת כלי עליהן וגם לא הוכנו לטלטול, וצ"ע.

ושוב מצאתי ראייה גדולה לדברינו דא"צ חיבור לזה, כדן סולם של עליה שכ' הרמב"ם פכ"ו ה"ז שאסור לטלטלו שאין לו תורת כלי, וכ"כ בש"ע סי"ט, והביאו המג"א סקל"ב וכ' ע"ז "ונ"ל דהוי כאחד מדלתות הבית וכמ"ש ס"ח", וביאר שם המח"ש דאף הן לא הוכנו לטלטול, וכן ביאר בפמ"ג שם, וכ' דלכן אסור לטלטלו אף לצורך גו"מ והביאו מ"ב סק"ה, ובערוה"ש סל"ח כ' דהואיל ונעשה להטיח גגו הרי הן כדלתות הבית, הרי דמשמש המחובר ודינו כמחובר, ולהדיא דבסולם שמשמש לבית אין עליו תורת כלי כא' מדלתות הבית, ואע"פ שהסולם מטלטל ממקום למקום כיון שבעיקרו נועד לשמש את הבית דינו כא' מדלתות הבית, וק"ו בן בנו של ק"ו בידיות אלו וכדו' שמשמשים במחובר אגב הבית אע"פ שאין הם מחוברים ממש שדינן כדלתות הבית שאין עליהם תורת כלי.

וכן מבואר להדיא בבה"ל ס"י ד"ה אין ניטלין, דלהרמב"ם כל כיסוי קרקעות אף שיש תורת כלי עליהם ועשויין לכך ומותר להרימם מהבור ולכסותם מ"מ אסור בטלטול משום מוקצה כיון שאין עשויים לטלטול ואין משמשים בכך רק עם הקרקע וממילא הוי מוקצה. ומשום זה נראה דאף קולב שנעשה ליתנו ע"ג הדלת וזה כל תשמישו, אין לו דין כלי לטלטול לפי שלא הוכן לטלטול וכנ"ל ואע"פ שאינו מחובר במסמרים וכן כל כיו"ב מטעם שתשמישם במחובר עם הקרקע, וראה בסמוך.

80. כל הנ"ל בידית או קולב, אבל מושב של אסלה, שהוא כלי מצד עצמו דחזי למיזגא עליה בכל מקום, רק שחיבורו מפקיעו, בזה אם הכינו לשימוש מבע"י, או שרגיל להשתמש מבע"י במפורק ואפי' פעם א' מהני כיון שהוא דבר הרגיל בכך, מותר בטלטול כשאר כלים.

קיר או תמונה וקישוטים שכל תשמישם ע"ג הקיר שאדם קובע להם מקום שלא לטלטלם⁸¹. וראה במקורות.

דלת שמשמשין בה כשלחן - דלת שיחדה מבעו"י להשתמש בה כטבלא לשולחן וכדו' מותר לטלטלה בשבת

81. בחזו"א סי' מ"ג סקי"ז בהא דאיתא בשבת מה: והרי כילת חתנים דאדם קובע לה מקום ומותר לטלטלה, כ' וז"ל: "ואפשר לפרש קובע לה מקום היינו שאין מטלטלין אותה אלא משמשין בה במקומה וכל שקובעין לו מקום לא חשיב כלי לטלטול וכדין כילת חתנים ומיהו קביעות מקום גמור כה"ג נמי אסור וכמ"ש לעיל סי' מ"א סקט"ז לענין נר, וכ"כ אחרו' ז"ל דאסור לטלטל שעון שעל הכותל עי' שע"ת ס"ס ש"ח ואין לו מקור בגמ' אלא זכר לדבר בסוגיין" עכ"ד. ולהאמור מצאנו מקור נאמן לדבר זה דבעי' הכנה לטלטול, וכלי שלא הוכן לטלטול אע"פ שתורת כלי עליו אסור בטלטול, וזהו טעם מורה שעות שעל הקיר כיון שתשמישו במחובר אע"פ שאינו ממש מחובר מ"מ לא הוכן לטלטול, ומ"מ לענין נר שבת עי' מש"כ במשמר"מ מד. דפשטות הגמ' נר עשוי לטלטלו ממקום למקום, ורק משום השלהבת שאינו כלי הוקצה, או משום איסור כיבוי ואכ"מ, אבל בדלתות הבית והשימוש במחובר שפיר יש לנו מקור נאמן לכ"ז שדבר שלא הוכן לטלטול אע"פ שתורת כלי עליו אסור לטלטלו.

[ומש"כ בחזו"א בשם אחרו' לענין שעון קיר, במקור הדברים בשע"ת ס"ס ש"ח סק"ה, הביא בשם השאילת יעבץ ח"ב סי' ס"ג בשעונים שהם כתיבות גדולות על הקרקע אין לטלטלן אלא לצורך מקומן, וכ"כ במ"ב שם. וזה אינו נמצא בשאילת יעב"ץ, רק במור וקציעה, וצ"ע למה התיר לצורך מקומן, שהרי פתח דבקטנים תורת כלי עליהן אבל לא בהני שהתיבות גדולות על הקרקע, ואם דינן למלאכתו לאיסור מה לי קטנים מה לי גדולים. ובאמת שציין שם היעב"ץ להלכות פסוקות, והיינו להלכות שכ' היעב"ץ בסידורו בית יעקב, ושם כ' "דשעונים שהתיבות גדולות על הקרקע יש להחמיר מלטלטלן אם לא לצורך מקומן" ע"ש. וכונתו באמת שדינן כמוקצה גמור בקביעות מקום, רק שלצורך מקומו היקל בזה שלא לדון כמוקצה, ואמנם כל דבריו בשעונים בתיבות גדולות על הקרקע ולא בשעוני קיר, וכפה"נ בשעון קיר דן החזו"א לקביעות מקום עדיף מזה שאין דרך לטלטלו כלל, ולמשנ"ת מבואר היטב דשעון קיר דומה לדלתות הבית ולכיסוי קרקעות שתשמישן במחובר ולא הוכנו לטלטל, ולפי"ז גם יש לדון בתמונות שע"ג הקיר גם למוקצה, וצ"ע.

שהרי הוכנה לטלטול⁸² וראה במקורות.

נד. סולמות לסוגיהם - סולם של בנאים ושל צבעים העשוי לטוח בו גגות ולסוד בו את הבית אין עליו תורת כלי ואסור לטלטלו, ויש מתירין בטלטול בשבת, ובשעת הדחק יש לסמוך ע"ז שכן דעת רבינו הגר"א דעיקר האיסור הוא להוליכו ממקום למקום, אבל סולם קטן של בית שמשמשים בו לארונות ספרים ולמדפים גבוהים שבבית וכדו' דינו ככלי שמלאכתו להיתר ומותר לטלטלו⁸³.

82. ערוה"ש ש"ח סכ"ד, דאם נתפרקו ויחדן לתשמיש תלוש כגון לאכול עליו או לישן עליו וכיו"ב מותר ע"ש. ויש לעיין אם מועיל בזה יחוד לשבת אחת, דהרי הדלתות אין דרך להשתמש בהן לדבר אחר, וקיי"ל בדבר שאין דרכו בכך דצריך יחוד לעולם כמ"ש בש"ע סכ"ד ומ"ב סקצ"ז, ועי' שו"ע הגר"ז סנ"ב.

83. ביצה ט. שנינו בש"א אין מוליכין הסולם משובך לשובך אבל מטהו מחלון לחלון וב"ה מתירין, ושם ט: שנינו אר"י בד"א בסולם של שובך אבל בסולם של עלייה ד"ה אסור דהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך, ומבואר בגמ' שם במעשה דבני ר' חייא דאפי' הטוי מחלון לחלון אסור, והק' הרא"ש שם דבעירובין עח. מבואר דסולם מותר לטלטלו, והביא בשם ר"ת [בתו' עירובין עז: ד"ה אין] דבעירובין מיירי בסולמות של בית שדרך לטלטלם מזוית לזוית, משא"כ בסולמות של עליה גדולים דחזו להטיח בהם גגו ע"ש. ובשם הר"א מבורגיל תי' דשאני י"ט משבת, דבי"ט חיישי' שיאמרו להטיח גגו הוא צריך, אבל בשבת לא חיישי' שהרי אסור להוציא לרה"ר. ושי' הרמב"ם פכ"ו משבת ה"ז דסולם של עלייה אסור לטלטלו מפני שאין עליו תורת כלי ושל שובך מותר להטותו אבל לא יוליכנו משובך לשובך שלא יבוא לצוד ע"ש.

ובטור סי' ש"ח וסי' תקי"ח נראה שפסק כהר"א מבורגיל שמחלק בין שבת ל"ט, אבל בב"י פסק כהרמב"ם ור"ת דאין חילוק בין שבת ל"ט, רק סולם של עלייה לעולם או של שובך לעולם מותר, ועלייה הוא סולם גדול, וכ' הרמב"ם דאסור לטלטלו לפי שאין עליו תורת כלי, וכ"ה בש"ע ש"ח סי"ט, ובמג"א שם סקל"ח וביאר טעמו של הרמב"ם דהואיל ועומד להטיח גגו הר"ז כדלתות הבית שאין עליו תורת כלי, והיינו כמ"ש המחזה"ש שאינו מוכן לטלטול, וכ' הפמ"ג דלפי"ז אסור אף לצורך גו"מ, ואמנם בא"ר שם הביא שי' פסקי תו' ואגודה ורי"ו דפסקו וחילקו כהטור בין שבת ל"ט.

נה. כיסוי של בור ביוב או חפירה בקרקע אסור לטלטלו
אא"כ יש לו בית אחיזה המוכיח עליו שהוא כלי ועשוי
לטלטל, וכן יש להחמיר בפקקי הביוב שבקרקע הבית
שבאין להם בית אחיזה אסור לטלטלם, וכן לגבי פקקי
סתימת הניקוז של הכיור⁸⁴.

וכ' הא"ר שכן עיקר. ובבי' הגר"א סי' תקי"ח כ' ע"ד המחבר שהעיקר בזה
כהרשב"א שגם סולם של עלייה אינו אסור אלא להוליכו מחלון לחלון
דהרואה אומר להטיח גגו הוא צריך, ומיושב הקו' מעירובין דעכ"פ טלטול
מותר, שאינו מתבטל מתורת כלי.

והנה אף שהמחבר פסק כרמב"ם ור"ת דאין עליו תורת כלי ואסור
בטלטול, וכ"כ המג"א פמ"ג חיי"א והגר"ז, מ"מ בא"ר והגר"א נקטו לעיקר
שמותר בטלטול בשבת, והבה"ל הביא שי' הגר"א וציין להא"ר ע"ש. ומשמע
דאף דלעיקר דינא נקטי' כהש"ע מ"מ בשעת הדחק יש לסמוך על הכרעת
הגר"א וא"ר להקל בטלטול בשבת.

והנה בזמן הגמ' והש"ע סתם סולמות ביתיים עשויים להגיע לכוכים
גבוהים ולארונות גבוהים ולשמש בבית ולא היה עשוי להטיח גגו, אבל
אצלנו אדרבה אין עולין בסולמות לעליות ולארון גבוה רק ע"ג כסא גבוה
וכדו', ועיקר השימוש סולם בבית הוא לצורך סיוד צביעה תיקונים ותקיעות
מסמרים בקיר וכדו', שכל אלו בכלל להטיח גגו הם ותשמישי מחובר וע"ז
כ' המג"א שבטלו מתורת כלי, אבל סולמות קטנים וחצאי סולמות של
ספריות וכדו' הן עשויים להגיע למקום גבוה ולטפס בהם ודינם כסולמות
של בית ושובך שמטלטלין לכו"ע, מיהו כבר נתבאר דלהרבה פו' גם סולמות
של עליה אינן מוקצה לטלטול ובשעת הדחק יש לסמוך ע"ז, אבל סולמות
של ספריה וכדו' מטלטלין לכתחילה.

84. מתני' קכו: וכו' יוסי וכמ"ש הרא"ש, ומבואר דכיסוי בור ודות אין
ניטלים אא"כ יש להם בית אחיזה ואף בזה דוקא שיש תורת כלי עליו,
והיינו דאפי' תיקנו מבעו"י לכיסוי לא מהני בלאו בית אחיזה, והטעם פירש"י
דמיחזי כבונה, ולטעם זה כיון שיש עליו תורת כלי לא הוי מוקצה ומותר
בטלטול ורק ליטול מהבור ולהחזירו לבור אסור, אבל ברמב"ם פכ"ב הי"ג
כ' "היה לו כלי מחובר לקרקע אם יש לכיסוי שלו בית אחיזה מטלטלין
אותו ואם לאו אין מטלטלין אותו" ע"כ. וכבר דייק מזה המג"א ש"ח סקל"ב
דלרמב"ם אסורים גם בטלטול, ותמה ע"ז הפמ"ג דכיון דיש תורת כלי עליו
למה יהא אסור בטלטול. וכבר כ' בלבושי שרד וביתר ביאור בבה"ל שם

נו. דלתות הכלים - כלי שנתפרקה ממנו הדלת מותר לטלטלה, כגון שהיא מוכנת לטלטול ולא פקע ממנה שם כלי, אך אם הדלת אינה ראויה לשום תשמיש אלא ע"י חיבורה לכלי [ואסור לחברה בשבת משום תיקון מנא כשהוא מהודק ואין דרכו לפרקם תמיד] אסור לטלטלה כדין שברי כלים שאין ראויים, [ולכן כפתורים שנפלו מן הבגד הרי הן מוקצה, כמו שיתבאר בסמוך]. ויש מקילין בזה ויש להחמיר בזה כדעה א', והמיקל יש לו על מי לסמוך⁸⁵.

ד"ה אין נוטלין, דהר"מ לשיטתו בזה דדלתות הבית הן מוקצה אע"פ שהן כלים לפי שלא הוכנו לטלטול, וה"נ בפרט אף שיש לכיסוי תורת כלי לא הוכן לטלטול אא"כ יש לו בית אחיזה אזי מוכח שהוכן לטלטול, וע"ש בבה"ל שהוכיח מפשטות הסוגיא כרמב"ם ולא כרש"י, וכן סתם המ"ב סקמ"ב דאף שיש תורת כלי עליהם ומוכנים לכיסוי קרקעות מ"מ אינם מן המוכן לטלטל והוי מוקצה ע"ש.

ועפ"ז נראה דאפי' בכל כיסוי קרקעות שלנו כגון הכיסויים של ניקוז המים של הדירה כיון דאין להם בית אחיזה אף שצורתם מוכחת עליהם שעשאוהם לכך עדין לא הוכנו לטלטול ודינם ככיסויי קרקעות המשמשים את המחובר, וכן הרשתות שבניקוז שבכיר וכדו' אף הן אינן מוכנות לטלטול אף שצורתן מוכחת עליהן שעשוין לכך, ואמנם לשי' רש"י דהכל משום בנין דנראה כבונה בזה י"ל דכל כיסויים אלו אינן חשובים כסויי קרקעות ואין בטלין לקרקע, ובפרט ברשתות הנ"ל שאינן אלא כמסגרות שלא יפלו שיירי אוכלים לניקוז, ולא נראה כבונה אף בלא בית אחיזה, ואמנם מהמ"ב נראה דנקט כהרמב"ם בזה לפי שלא הוכנו לטלטול ולפי"ז אין חילוק בין רשתות אלו לכיסוי קרקעות.

85. מתני' ר"פ כל הכלים, כל הכלים נטלין ודלתותיהן עמהן ואע"פ שנתפרקו בשבת, וברש"י שם שאלו כלי רק אגב אביהן, ובתו' שם ד"ה אדרבה, כ' דהכא לא דמי לשברי כלים דהכא אכתי כלי הוא שעומד למלאכה ראשונה וראוי להתחבר הכיסוי עם הכלי ע"ש. והיינו דמה שמוכנין אגב אביהן ועומד להתחבר עם הכלי נחשב כעושה מלאכתו הראשונה, ואמנם בריו"נ מלוניל ובר"ן וריטב"א ומאירי שם דכ' מאי שנא מכל שברי כלים דבעי' שיהיו ראויין למלאכה בעצמן, ות"י הריטב"א דאכתי תורת כלי עליהם, ובמיו' לר"ן שם כ' "ולא מיקרי שבר כלי כל זמן שראוי לכלי קצת וראויין הן לאותה מלאכה שהותקנו מתחילה השידה לתיבה או מלאכה אחרת". והיינו שגם דלתות

וכ"ז דוקא בדבר שיש עליו שם דלת, אבל אם אין עליו שם דלת ואינו ראוי לשום תשמיש, כגון כפתור שנפל מהבגד אסור לכ"ע לטלטלו בין שנפל בשבת בין שנפל

אלו ראויין לכיסוי כמו קודם שנתפרקו וחשיב עושה מעין אותה מלאכה דשרי אף לר"י דמצריך מעין מלאכה ראשונה, וכ"כ בחי' הריו"נ מלוניל שם, וכ"מ ברמב"ם פכ"ה ה"ב שהביא הלכה זו דדלתות הכלים בהדי הלכה דשברי כלים, "כל הכלים הניטלין בשבת שנתפרקו דלתותיהן כו' מותר לטלטל אותן דלתות וכן כל הכלים הניטלין בשבת שנשברו כו', והוא שיהיו שבריהן עושין מעין מלאכה כו' אבל אם אין השברים ראויין למלאכה כלל אסור לטלטלן" ע"כ. הרי דחדא הלכתא היא עם שברי כלים, שע"ז כ' "וכן שברי כלים" ודלתות הכלים ודאי ראויין הן אף למלאכה הראשונה ולכן לא כ' ע"ז שיהיו ראויין כמ"ש על השברים דהדלת לעולם ראויה ושם דלת עליה שיכול ליתנה ע"פ הכלי גם בלא בורג, וגם ראוי ליתן עליה מידי. ואם היו כאן ב' הלכות נפרדות א' מפני שראוי אגב אביו והשני הואיל וראוי למעין מלאכה, לא היה שייך להביאם בהלכה אחת ולכתוב "וכן שברי" וז"ב. [וכ"כ בא"ר ש"ח סקכ"א ע"פ הרמב"ם דדלתות הכלים ככסוי כלים הן וא"צ להכנה למלאכה אחרת ע"ש].

וכיו"ב כ' המאירי שם "ומתורת שברי כלי אי אתה אוסרו שהרי ראויים הם אף למלאכתם ראשונה לכסות בה את השידה התיבה והמגדל" ע"ש. ולדבריהם מבואר דצריך שעדיין הדלת תהא ראויה עכ"פ למעין מלאכה לכסות בה אבל בלא"ה לא מהני מה שראוי להתחבר עם אביו, משא"כ לרש"י ותו' י"ל דכל דראוי להתחבר עם אביו ועומד לכך לא פקע ממנו שם כלי הראשון שלו אע"פ דכעת אינו ראוי למלאכה כלל, וכ"ה להדיא בפמ"ג ש"ח מ"ז ח', על מש"כ הט"ז שם דדברי התו' דהכא אכתי כלי הוא שראוי להתחבר עם הכלי, ולפיכך אפי' אם אין הדלת ראויה למלאכה כלל מותר בטלטול דעדיין שם כלי עליהם משום דראויין להתחבר עם הכלים, משא"כ בשברי כלים בעי' ראויין למעין מלאכה, ואם אין ראוי למלאכה אסור בטלטול עכ"פ מחמה לצל ע"ש [א"ה מש"כ הפמ"ג מחמה לצל - אינו מובן דשבר כלי שאינו עושה מעין מלאכה הרי"ז מוקצה מחמת גופו ואסור אף לצורך גו"מ], וכ"כ במ"ב ש"ח סקל"ה "דהואיל וראויין להתחבר עם הכלי מותר לטלטלן אפי' מחמה לצל אפי' כשאין ראויין למלאכה אחרת כלל" עכ"ד. ויותר מזה כ' בדרך החיים דדלתות הכלים שנתפרקו מותר לטלטלן אפי' אינן ראויין למלאכה אחרת כיון שראוין להתחבר עם הכלי אחר שבת לא נתבטל שם כלי מעליהן" ע"כ, ולהדיא דאף שאין ראויין להתחבר בשבת

מבע"י⁸⁶, ואצ"ל שאם הכלי עצמו התפרק לחלקים קטנים

רק אחר שבת לא בטל שם כלי מהן, וכדבריהם מפורש לכאן בתו' רי"ד קכב: שכ': "אע"ג דבכלים הנשברים בעי' שיהיו השברים עושים מעין מלאכה הכא בדלתות אע"ג דלא חזו למלאכה מפני שהוא יכול להחזירם שם אבל בשבת אינו יכול להחזירם ולהדביקם" ע"כ, וראה בסמוך.

86. במנחת שבת סי' פ"ב סק"ב "דאם נפל כפתור מהבגד בשבת מותר לטלטלו כדין דלתות הכלים הואיל ועומד להתחבר עם הבגד, ואע"פ שאין ראוי למלאכה אחרת כלל ע"ש. אך דבריו צ"ע דמלבד דהדבר תלוי לכה"פ בפלוגתת הראשו' ז"ל הנ"ל, דלר"ן ומאירי כ' להדיא שצריך שגם הדלת עצמה תהא ראויה למלאכה ככיסוי וכדו', אלא אף אינא כהתו' דסגי בזה שעומד להתחבר עם אביו דשם כלי הראשון עליו, ונימא דלהתו' א"צ שיהא ראוי למלאכה כלל, וגם מוכח מזה דאע"פ שדלתות הכלים אסור להחזירן בשבת משום מכה בפטיש כדין דלת שידה תיבה ומגדל דשנינו שם דנוטלין אבל לא מחזירין גזירה שמא יתקע, אסור להחזיר דלתות כלים אלו בשבת [דדלתות כלים היינו דלת שידה תיבה ומגדל וכמ"ש רש"י שם].

מ"מ נראה פשוט דכ"ז בדלתות וכיסויין דעדין שם דלת וכיסוי עליו, וראוי להשתמש אגב אביו כשימושו הראשון ובזה מהני מה שעומד להתחבר עם אביו דיהיה שם כלי הראשון עליו, וזה גופא מה שנאמר בראוי אגב אביו דאף ששימושו אגב אביו כדלת עבדו מהני דשמו הראשון עליו, ונראה דזהו ממש ביאור התו' רי"ד הנ"ל בדלתות ראויות "מפני שהוא יכול להחזירם שם", והיינו דשם יכול להשתמש בהם ע"י חזרה זו אגב הכלי, משא"כ השברים אינו יכול להחזירם ולהדביקם, והיינו בשבת באיסור, דאי בחול אדרבה מנליה דאינו יכול הלא הדין דכל שברי כלים שיכול להדביקם דאם עושין מעין מלאכה רק בכה"ג מוקצין הן, אלא על כרחך כונתו בשבת דמשתמש בו כדלת אגב הכלי, וגם עכשיו אף שהוא עצמו אין ראוי למלאכה כלל, אבל ראוי לשמש הדלת אגב הכלי גם בלא שמניחנה ע"ג צידה או ככיסוי שנותנה ע"ג הכלי בלא חזרה לצירים, וזה עצמו נקרא מוכן אגב אביו, אבל כפתור שנפל מבגד, או בורג ומסמר שנפל מכלי ואינו ראוי לכלום גם אגב אביו, ואין שם אביו עליו דאין זה נקרא מסמר הכלי כמו דלת וכיסוי דכלי, הוי כשברי כלים בעלמא שאין עושין מעין מלאכה, אף שעומדים לחברם אל מקום אחר בשבת השתא ויהו פנים חדשות וכנ"ל נולד מאינו ראוי כלל, משא"כ דלתות וכיסוי הכלים דשם דלת וכיסוי עליהם, וכ"ה בערוה"ש סי' ש"ח סכ"ה "מפני שתמיד שם כלי עליהם וראויין תמיד לתשמיש דגם כשנתפרקו יכולים לכסות בהן את הכלים" ע"ש, ועדין

שאינן ראויים לתשמיש באופן שאסור לחברו בשבת אין ע"ז שם דלת כלל והם מוקצה, ולכך בורג או מסמר שנפל מהכסא וכדו' אע"פ שעומד להחזירו אסור לטלטלו⁸⁶.

נז. גזירת כירה וחומרת ספסל - כירה שנשמטה אפי' א' מירכותיה אסור לטלטלה שמא יתקע הרגל לחברה, וכן בכל כלי שנשמט א' מחלקיו באופן שמפריע את השימוש בו כדרכו, וקשה להשתמש בו בלא החלק שנפל שאסור לטלטלו. וכ' התה"ד שיש להחמיר בזה אפי' בספסל שנשמט א' מרגליו, אע"פ שראוי להניחו כך על ספסל אחר ולישב עליו בנוח.

ומ"מ כ' הפוסקים שבחומרא זו של ספסל שנשמט יש כמה קולות, באופן שאם נשברה הרגל ולא נשמטה שצריך אומן לתקנו לא גזרו בזה, או שאם אבדה הרגל ואינה לפנינו יש להקל בזה לצורך מצוה, או שאם ישב עליו פעם אחת מבעו"י גילה דעתו ששימוש זה נוח הוא לו, ולא גזרו בזה.

אך כאמור כל קולות אלו רק בספסל שנשמט שהוא חומרא, אבל בכירה או כלי אחר שנשמט א' מידיותיו וא"א לסומכו ולהשתמש בו כדרכו ע"ג דבר אחר, לא פלוג בזה

שם כלי הראשון עליהם, ועי' בתהלה לדוד סקי"א דכל שאין הדלת ראויה לשימוש הוי מוקצה, ולמשנ"ת אף להתו' וכפי שביאר הפמ"ג לא מהני ד"ז רק בדלת וכדו' דשם כלי הראשון עליו כדלתות הכלים, וממילא גם משמש כדלת גם בלא להחזירו אע"פ שמצד עצמו אינו ראוי לכלום, אבל "אגב אביו" משמש, וזהו מש"כ דהוי כלי אגב אמו, דכל שימוש אגב אביו, ושו"ר בשלמי יהודה בשם הגריש"א שליט"א שתמה על המנחת שבת דלא דמי לדלתות הכלים וכפתור, דדלת ראוי להחזירה כמו שהיא משא"כ בכפתור צריך תפירה ע"ש, ועי' מש"כ במשמרת מועד ר"פ כל הכלים בזה..

ולענין כלי שהתפרק לחלקים קטנים שאין ראויים לתשמיש, זהו ממש דין שברי כלים ונתבאר לעיל בהע' 85 דכל שאין ראויים לתשמיש הרי הן מוקצה, ולא מהני ראוי להחזירו אא"כ יש שם דלת עליו וכמושנ"ת.

ואסור בכל אופן לטלטלה ולא מהני אם נשתמש בהם מבעו"י כך⁸⁷.

87. שבת קלח: כירה שנשמטה כו' וכרב דאסר אפי' בא' מירכותיה שמא יתקע. וברמב"ם פכ"ו ה"ז ובטוש"ע ש"ח סט"ז, ובתה"ד סי' ע"א כ' להסתפק בספסל ארוך שנשמט א' מירכותיו אם מותר לטלטלו ולהניחו בצידו הנשמט ע"ג ספסל אחר, דלכאור' יש לחלק מכירה דשם לא מצי להושיבה בלא הירך שנפלה ולהכי גזרו, אבל כאן אפשר להניח על ספסל אחר ולא גזרו שמא יתקע, ומסיק התה"ד דהרי בכירה גם בנשמטה א' מרגליה חזי ע"י סמיכה ואפ"ה אסור בכירה "והמחמיר תע"ב וכן ראוי להחמיר" ע"כ. והביאו הב"י בס"ס שי"ג, וכ' ע"ז ומ"מ להחזיר ודאי אסור גזירה שמא יתקע. וכ"פ בשו"ע ס"ס שי"ג ס"ח "ספסל שנשמט א' מרגליו אסור להחזירו למקומו, ולהניח אותו על צד השמוט יש מי שמחמיר לאסור" ע"כ. הרי דעל חומרת ספסל הביא רק בשם יש מי שמחמיר, ורק החזרה עצמה נקט בסתם לאיסור, ומ"מ הרמ"א בד"מ סי' ש"ח הביא לדברי התה"ד וכן בהגה' שם בסט"ז על מש"כ השו"ע רק לדין כירה שנשמטה, כ' ע"ז הרמ"א על דברי התה"ד דה"ה לספסל שנשמט א' מרגליו דאסור לטלטלו ולהניחו ע"ג ספסל אחר. וע"ז כ' הט"ז שם סקי"ד "דמדברי תה"ד נראה שיש צד להקל בספסל כיון שראוי לסמוך על ספסל אחר אלא שכתב שיש להחמיר". וע"ז כ' הט"ז כמה קולות בדבר, א' דדוקא בנשמט קא אסר ולא בנשבר שצריך לעשות רגל אחר ולזה לא חששו, ב' באבד הרגל ואיננו כאן אין איסור לסמוך על ספסל אחר דכאן אין שייך שמא ישקע", ומסיק הט"ז, "כנלענ"ד באיסור זה שהוא חומרא דרבנן ולצדד בו להקל במקום שאין חשש שמא יתקע בפרט במקום שהוא צורך בית המשתה" ע"כ. הרי דלא היקל בכ"ז אלא רק משום שאיסור ספסל הוא חומרא וכפי שהקדים שם, ושיש צד להקל בו כיון דראוי לסמוך על ספסל אחר, וזהו שכ' דאין חשש שמא יתקע כיון דלצורך שימושיו יכול לסומכו על ספסל אחר. ועי' גם בפמ"ג שם ע"ד הט"ז שכ' "והתיר הט"ז בנשברה ולא גזרו בלא פלוג לצורך סעודת מצוה", ע"כ. הרי שלא התיר בזה בנשברה ובנאבדה אע"פ דלא פלוג רבנן אלא משום צורך סעודת מצוה דבית המשתה.

ובזה מבואר גם מש"כ בד"מ וברמ"א שם שאם ישב עליו פעם א' מבעו"י מהני, ועי' במג"א הטעם דכיון דישוב פ"א גילה דעתו שלא יבוא לתקוע. [ועי' משחא דרבנותא דתמה טובא מנליה הא] וכ' ע"ז הא"ר בפשיטות "ועוד הא בלא"ה עיקר דין דספסל אינו אלא חומרא בעלמא כמ"ש בתר"ד סי' ע"א ע"כ, ולכן הקילו בזה בישוב מבעו"י, אבל בכירה וכיו"ב אין להקל בכל זה. וכ"ה להדיא בפמ"ג שם א"א ע"ג "דל"ג שמא יתקע דבלא"ה

זכויות של משקפים שנתפרקו אע"פ שעומדים להחזירם בכלי אין דינן כדלתות הכלים ואסור לטלטלן מחמת גזירת כירה [ראה לעיל פרק ט"ו דין מ'] וגם מחמת שמקפידין עליהן מלטלטלן כך ודינן כמוקצה מחמת חסרון כיס.

נח. שברי כלים שיכול להדביקם - שברי כלים שנשתברו ואין עושין מעין מלאכה כלל הרי הן מוקצה, אע"פ שיכול להחזירם ולהדביקם ולהשתמש בהם⁸⁸, ובלון סודה או של לוקס שנתרוקן או בטריה שממלאים אותם וחוזרים ומשתמשים בהם הרי הן מוקצה וראה במקורות^{88*}.

חומרא בעלמא הוא" ע"כ.

ודע דהרמ"א דהתיר בישוב מבע"י, אפי' אם ישב עליה רק כדי להתיר טלטולה רק בשבת, כן מבואר בדרכי משה שכ' "דהא דמהני ישב עליה מבעו"י ולא גרע מחירות של דקל דמהני דהוי ישב" הרי דעיקר סמיכתו הוא בישוב ע"מ להכינה ולהתיר טלטולה, וכ"ה להדיא בלבוש. ואמנם המג"א כ' ע"ז דשם "הטעם משום מוקצה, משא"כ הכא יש לגזור שמא יתקע, ותי' דכיון דישוב פעם א' בלא רגל שוב לא יתקע" ע"כ. הרי שהמג"א מבאר היתרו של הרמ"א דמהני בזה אף לשמא יתקע, אך לא בא לחלוק על הרמ"א שהרי כל מקור ההיתר מסברת הרמ"א [אבל בודאי מיירי באותו ציור של הרמ"א שיושב כן ע"מ להתיר טלטול] ולמדנו בזה דכל שנתממש כך פ"א מבעו"י אפי' ע"מ להתיר טלטולו שוב לא חיישי' שמא יתקע, ועכ"פ מדברי כל הפו' בהלכה זו נראה דהואיל והלכה זו חומרא בעלמא היא כלשון הא"ר ופמ"ג אין להחמיר בזה בכדי.

88. נתבאר בהערות דלעיל דלא דמי שברי כלים לדלתות הכלים, דמשתמש בהן כדלת אגב הכלי, ויכול להחזירה כן, משא"כ בשברי כלים דאין עושין מלאכה בטל מינייהו שם הכלי הקודם, וכע"ז ראיתי בשלמי יהודה בשם הגריש"א שליט"א דלא שייך היתר דלתות הכלים רק כשעיקר הכלי קיים, ולא בשברי כלים שעיקר הכלי נשבר.

88*. נראה דזה תלוי בפלוגתת הראשו' ז"ל בהע' 84 וזה דמי ממש לדלתות הכלים שאין עושין בהן מלאכה כלל ומשתמשין בהן אגב הכלי לצורך עיקר הכלי, [וכגון שעיקר הכלי לא בטל, דאם מחמת שהבטריה נפלה הכלי אינו משמש כשעון בודאי גם הבטריה מוקצה] ועכ"פ כבר נתבאר שם דגם בזה

נב. לבנים לבנין - לבנים שעומדים לבנין אין עליהם תורת כלי ואסור לטלטלן, ואצ"ל באבני חצץ או מלט וכדו', ובזמננו י"א שאף לבנים שנשתיירו מהבנין מוקצים הם שאין עומדים לשיבה⁸⁹.

ב. מת בשבת - המת הרי הוא כמוקצה מחמת גופו, שאין ראוי לשום תשמיש ואסור בהנאה, ואע"פ שעדיין לא הסריח, ומ"מ מותר לסוך את המת בשבת וכן לשמוט הכר מתחתיו שלא יסריח ובלבד שלא יזיז בו אבר, ואסור להעצים עיניו של מת בשבת ולהפשיט איבריו ואין להקל בזה אלא ע"י גוי⁹⁰.

יש להחמיר, דגם בדלתות הכלים צריך שיעשו מעין מלאכה והואיל ואין הם ראויים למלאכה כלל הוי מוקצה.

89. שבת קכד. "הני ליבני דאישתיור מבנינא שרי לטלטולינהו דחזי למיזגא עלייהו שרגינהו ודאי אקצינהו" וברש"י שם כיון שהשלים בנינו ונותר מהשתא לאו לבנין קיימי אלא לישוב עליהם ותורת כלי עליהם" ומבואר בזה דלבנים הללו הם מוקצה מחמת גופו דאין תורת כלי עליו, ואמנם בריטב"א הנדמ"ח שם כ' דשרגינהו "לאו דליתסרו עדיין דקיימי לבנין כו' אלא טעמא שנפגמות במעט ונפסדות והו"ל כמוקצה מחח"כ" ע"כ. הרי דלרש"י אינו כלי, ולריטב"א הוי מוקצה מחח"כ, ונפק"מ בדגלי דעתיה דאינו מקפיד על כך. ובמג"א ש"ח סקט"ו כ' בטעם האיסור דליכא תורת כלי עליה וכ"כ במ"ב שם סקע"ד.

ולענין לבנים שנשתיירו מבנין דמותר לטלטלן בראויין לישוב עליהן, כ' בערוה"ש דבזמננו אין משתמשין כלל בלבנים לשיבה ועדין מוקצה הן. [ואמנם לריטב"א הנ"ל דהוי מוקצה מחח"כ לא שייך זה אך הפו' נקטו כרש"י דאין לו תורת כלי וכנ"ל].

90. מתני' שבת קנא. טוש"ע שי"א ס"ז, ואף דהאליהו זוטא הביא מהמבי"ט דיש נוהגין להעצים העינים של המת משום חשש סכנה ע"פ הזוהר ע"ש בא"ר שהשיג ע"ז. ובבאר היטב הביא דברי הא"ז דאין למחות ע"ש. וכן במ"ב כ' דאף דהוא נגד השו"ע מ"מ במקום שנהגו להעצים העינים אין למחות בידם [ולענין פישוט איברים כ' כאן דאין להקל כלל דלא נזכר בזוהר כלל מזה], אך בא"ר חזר בו מזה וכ' דאין להקל בזה נגד המשנה וכל הפו' שסתמו לאיסור בזה, אלא ע"י ככר או תינוק שדוחק בהם עד שיפשוטו